

УСТОД АЙНӢ НАХУСТИН КАМОЛШИНОСИ ТОЧИК

*Усмонова Гулбаҳор**Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдулло Рӯдакии АМИТ*

Доир ба Камоли Хучандӣ дар Тоҷикистон аввалин бор устод Айнӣ соли 1926 дар «Намунаи адабиёти тоҷик» маълумот додааст. Маълумоти устод Айнӣ дар бораи Камоли Хучандиро адабиётшинос Абдухолиқи Набавӣ нуктасанҷона баррасӣ кардааст [8, 378-386]. Бинобар ин, мо ба таҳлили гуфтаҳои устод Айнӣ танҳо дар мактубҳояшон иктифо мекунем.

Аз таҳқиқотҳо бармеояд, ки соли таваллуди Камол дақиқ маълум карда нашудааст. Устод Айнӣ дар мақолаи соли 1939 навиштаи худ чунин менависад: «Номи ин шоири бузурги тоҷик Камолиддин, лақабаш Масъуд ва тахаллуси адабиаш Камол буда, дар аввалҳои асри XIV дар Хучанд (Ленинободи имрӯза) таваллуд ёфта...» [5, 284].

Аз таҳқику ҷустуҷӯҳои устод Айнӣ бармеояд, ки дар бораи соли таваллуд ва тарҷумаи ҳоли ӯ маълумоти муфассале нест ва дар мақолаи зикршуда чунин мегӯяд: «Дар бораи соли таваллуд ва тарҷумаи аҳволи ин адиби бузург дар тазкираҳои шуаро ва дигар маълумотномаҳо (китобҳои таърихи кӯҳна) маълумоти муфассале нест» [5, 284].

Дехотӣ дар мақолаи худ, ки дар асоси «Камоли Хучандӣ» ном мақолаи худи устод Айнӣ дар «Намунаҳои адабиёти тоҷик», навишта шудааст ва яке аз муҳарриронаш устод Айнӣ мебошад, овардааст:

«Девони Камол ҷоп нашудааст. Аммо нусхаҳои дастхати он дар байни мардум хеле паҳн шудаанд. Дар Қироатхонаи Давлатии Сталинобод дар вақти ҳозира 3-4 нусхаи дастхаташ мавҷуд аст. Ғайр аз девонаш, ки дар он ғазалҳо, қитъаҳо ва рубоӣташ ҷой гирифтаанд, будан ё набудани асари дигараш маълум нашуд»¹ [9, 130].

Устод Айнӣ ғазалҳои Камолро на танҳо дӯст медошт, балки баъзе абёти ӯро чун шиори ҳамешагии худ қарор додааст, ки гуфтаҳои писари устод – Камоли Айнӣ, баёнгари он аст: «...Вале домолло С.Айнӣ фаъолияти хешро ҳеч гоҳ кам накарда, ба қавли ҳудашон «бо иродаи айниёна» то охири лаҳзаҳои ҳаёт амали хешро идома додаанд. Мисраи дӯстдоштаи эшон аз ғазали Камоли Хучандӣ «То ҳаст ба ҷонам рамаке кори ман ин аст», – шиори ҳамешагии эҷодиёти пурсамари эшон буд» [1, с. 74].

Аз рӯйи гуфтаҳои муҳаққиқон ва соҳибони тазкира Камол кӯдакӣ ва навҷавониро дар ватани худ – Хучанд гузаронида, баъд ба зиёрати Каъба меравад. Айнӣ мегӯяд: «Назар ба навиштаи тазкирачӣён Камол аз шаҳри худ ба ҳаҷ – ба Арабистон рафта ва дар бозгашт обу ҳавои Табрэро писандида дар он ҷо мондааст. Аммо муайян накардаанд, ки ин сафари ӯ дар қадом сол воқеъ шудааст. Мо гумон мекунем, ки бояд ин сафари ӯ дар миёнаи солҳои 1350-60 бошад...» [5, 285].

Устод Айнӣ соли ба Сарой бурдани Камолро аз рӯйи тахмин дар мақолаи худ мегӯяд: «... мо бо далеле, ки дар поёнтар нишон дода мешавад, тахмин карда метавонем, ки ин ҳучум ва бурдани Камол дар соли 1372 воқеъ шудааст.» [5, 286].

Он далели устод Айнӣ ин аст, ки дар ҳамон мақола овардааст ва мо онро ба таври мухтасар ин ҷо меорем:

«Дар соли 1376 Уруҷхон ном аз хонҳои кӯчманҷӣ бо Тӯктамиш чанг карда, ба ӯ ғолиб омад. Тӯктамиш маҷбур шуд, ки аз мамлакати худ гурехта ба паноҳи Темур ба Самарқанд равад. Ана ин фурсат барои Камол, ки дар Сарой маҷбуран маҳбусвор меистод, барои баргашта рафтан ба Табрэзи дӯстдоштаи ҳудаш фурсати муносиб буд ва аҷаб нест, ки аз ҳамин фурсат фоида бурда бошад. ... (агар мо аз 1376 ҷор соли

¹ Дар вақти навиштани ин мақолача «Камоли Хучандӣ», ном мақолаи рафиқ С.Айнӣ асос гирифта шуд.

Камол дар Сарой мондаги ро барорем, таърихи аз Табреш ба Сарой бурдани Камол 1372 мешавад...)» [5, 287].

Баъд аз Сарой баргаштани Камол ба Табреш аз рӯи гуфтаи устод Айнӣ, султон Ҳусайн барои ӯ як бино сохтааст, ки шоир дар пеши он бино боғе расонида буд, ки дар он аксар касони беҳонаву ҷой ва мусофиронро ҷой дода, аз даромади он боғ меҳмонро зиёфат меодааст. Камол дар Табреш зиндагии дарवेशонае доштааст:

«Дар вақти ба Табреш гашта омадани Камол, дар Ироқ ва Озарбойҷон ва аз ин ҷумла дар Табреш султон Ҳусайн Ҷалойирӣ ҳукмронӣ мекард (муддати ҳукуматаш аз соли 1375 то соли 1383). Султон Ҳусайн барои Камол дар Табреш як бино сохта, вайро ба ӯ дод.

Дари манзили Камол барои оянда ва равандагон ҳамеша кушодагӣ буд, бештарин ба хонаи ӯ касони беҳонаву ҷой ва мусофирони бекасу кӯй меоманд. ... Манбаи хароҷоти ин гуна зиёфатҳои меҳмони ноҳанда даромади он боғ буд. Камол бисёр вақтҳо барои ин гуна хароҷотҳо қарздор мешуд ва ба қавли худаш аз «ғаримони мушаннеъ» (аз қарзхонаи бадмуомила) ба ваъдаи фурухта додани меваи боғ пешакӣ қарз мегирифт ва ба ҳамин тариқа ӯ дар Табреш як зиндагонии дарवेशонае мегузаронид» [5, 287-288].

Меғӯянд, вақте ки Шайх Камол як ғазалашро ба Ҳофизи Шерозӣ мефиристад, шоир баъд аз хондан аз ғояти таъсири он ғазал ҳатто гирия кардааст, ки ду мисраи охири он ғазалро ин ҷо меорем:

*«Гуфт: Агар сар дар биёбони гамам хоҳӣ ниҳод,
Ташинагонро муждае аз мо бубар! – Гуфтам: Ба чашим»* [9, 129].

Устод Айнӣ дар номаҳои дар бораи дар кучо таҳсил кардану ба кучо сафар кардани Шайх Камол ишораҳо дорад. Дар хусуси ин ки Болдирев Камоли Ҳучандиро «шоири Олтин Ёрда» гуфтааст, устод Айнӣ дар номаи дар таърихи 19/03/49 навиштааш ба Камол Айнӣ фикри худро ҷунин баён мекунад:

«Масъалаи Камоли Ҳучандӣ ва Лоҳутӣ хандавар аст. Як вақт рафиқ Болдируф Камоли Ҳучандиро «шоири Олтин Ёрда» гуфта навишта баромада буд. Таклифи ҳозирааш ҳам аз ҳамон таклиф кам фарқ мекунад. Дар ҷавонӣ аз Мовароуннаҳр рафтани Камоли Ҳучандӣ хатост. Ман ин маъниро ба рафиқ Ғафуров ҳам навишта будам».

Аз навиштаи устод Айнӣ маълум мегардад, ки дар навиштаҳои тазкирачӣён ғайр аз Ҳучанд дар қадом шаҳриҳои Осиёи Миёна зиндагонӣ кардани ӯ маълумоте пайдо нагардидааст. Ва дар хусуси дар Самарқанд ҳам зиндагӣ кардани Камоли Ҳучандӣ ҳам дар мақолаи мазкур ва ҳам дар ҳамин номааш аз мақтаи як ғазалаш, ки бо радифи «то ба кай» гуфтааст, мисол меорад:

«Камол таҳсили аввалии худро дар Ҳучанд, баъд аз он таҳсили олии худро дар Самарқанд гирифта ва як қисми осори адабии худро дар ҳамин ду шаҳр эҷод кардааст. Масалан, дар охири як ғазали худ меғӯяд:

*Гӯям ҳар дам, ки берун шав зи шаҳри мо, Камол
Ин самарқандигариҳо бо хучандӣ то ба кай?»*

Дар Ҳучанд гузаре буд, ки вайро «Гузари Шайх Камол» меномиданд (ҳоло ҷои он гузар гостинитса шудааст).

Камоли Ҳучандӣ дар қалонсолиаш – баъд аз тақмили дарс ва шоири комил шудани худ ба нияти сафари ҳаҷ аз ин ҷо ҳиҷрат кардааст (албатта, як ҷавони хурдсол ба сари худ ба ҳаҷ намерафт) ва дар бозгашти сафари ҳаҷ обу ҳавои

² Дар китоби «Мунтахаби асарҳои илмӣ», ҷилди 2:
*Гӯям ҳар дам, ки «берун шав зи шаҳри мо, Камол»,
Ин самарқандигарӣ бо як хучандӣ то ба кай?»*

Табрезро писандида, дар он чо мондааст ва як бор Тўқтамишхон ўро асир карда ба Олтин Ўрда – Сарой бурдааст. Ва баъд аз чанд сол дар он чо мондан Камол аз асирӣ халос шуда ба Табрез баргаштааст. Акнун кучои ин одамро ба Озарбойчон ё Эрон ва ё ин ки ба Олтин Ўрда мебандем?

Лохутӣ чунон ки ту гуфтаӣ, зиндаанд ва аз худи эшон пурсидан даркор аст. Охир на Камол ва на Лохутӣ асир ва ғуломи ҳеч кас нестанд, ки мо инҳоро бо якдигарашон мубодила кунем. Ман ҳайрон ҳастам, ки аз забони олимони калон чӣ гуна ин тавр суханони бемантиқи хандаовар мебарояд.

Бо саломии падарона, Имзо (С.Айнӣ) 19.03.49» [1, 191-196].

Мактуби дигар низ бо ҳамин мазмунро дар таърихи 14/IV-49 устод Айнӣ ба Мирзо Турсунзода навиштааст. Устод баъд аз шунидани ин суханон дар ғазаб шуда навиштааст:

«Ман ин суҳбатро шунида ҳам дар ғазаб шудам, ҳам хандаам гирифт.... Албатта, як бачаи хурдсол ҳеч гоҳ ба сафари ҳаҷ намерафт, бояд барои ҳавас кардани сафари ҳаҷ одам бояд камаш 30-сола бошад [3, 8-10].

Устод Айнӣ Камолро устоди забон мегӯяд ва менависад: «Бо вучуди бикр ва баланд будани мазмун, хеле сода, равон ва ҳамафаҳм будани забони шеърҳои натиҷаи ҳамин маҳорат аст. Дар аксарияти байтҳои вай санъати ду ё чанд маънидор дида мешаванд». Ва ду байтро аз шайх Камол мисол меорад, ки яке аз онҳо чунин аст:

«Гуфтам: Давои дарди диламро хате навис,

Гуфто: Давот чун бинависам? Давот нест» [6, 41].

Ин байт баёнгари маҳорати шеърҳои шоир аст ва чуноне ки устод Айнӣ иброз медоранд, дар ин байт «санъати думаънидор» ифода шудааст. Ибораи «давои нест», ки дар мисраи дувум омадааст, «даво»-ро ба ду маъни фаҳмидан мумкин аст – «давои ту» ва «сиёҳидон».

Аз рӯи таҳқиқоти муҳаққиқон бармеояд, ки Камол ҳеч гоҳ касеро мадҳ накардааст. Ва устод Айнӣ низ ҳаминро дар мақолаи соли 1939, ки дар Самарқанд навишта шудааст, қайд карда буд:

«Назар ба иттифоқи тазкирачӣ ва таърихчиён Камол ҳеч гоҳ подшоҳон ва соҳибдавлатонро мадҳ накардааст ва мегӯянд, ки дар девони Камол ду чиз нест: яке – саг, дувум – мадҳи подшоҳон» [5, 288].

Мегӯянд шоир умри дароз дидааст. Аммо дар мақолаву «Намунаи адабиёти тоҷик»-и устод Айнӣ дар ин хусус чизе ба чашм нарасид. Дар номаҳои устод низ дар бораи чанд сол умр доштани шоир ишорае нашудааст.

Устод Айнӣ дар номаи ба писараш (дар таърихи 19.03.49) навишта ва номаи ба Чалол Иқромӣ (ки онро поёнтар иқтибос меорем) дар хусуси писанд будани ғазалиёти Камоли Хуҷандӣ ба ӯ ва мухаммас бастанашчунин менависад:

... вақте ки дар аснои навиштани ин мактуб барои ёфтани ғазали дар Самарқанд навиштаи Камол «Девон»-и ўро варақ мезадам, як ғазалаш ба чашмам вохӯрд, ки бисёр писандидам ва ду байти он ғазалро дарбадеҳа мухаммас кардам, ки ин аст.

Айнӣ:

Дар боғи қаҳон нахли шакарбори ман ин аст,

Дар хони амал лаъли хушбори ман ин аст.

Ҷони ману ҷонони ману ёри ман ин аст.

Камол:

Гӯ халқ бидонанд, ки дилдори ман ин аст,

Дилдори қафокори ситамгори ман ин аст.

Айнӣ:

Эй бод, расон дар қадамаи мултамаси ман!

*Шояд шавад ин лутфи ту фарёдраси ман,
Дар олами имкон ба ҷуз ӯ нест каси ман.
Камол:
Маҳбуби ману ҷони ману ҳамнафаси ман,
Хеши ману пайванди ману ёри ман ин аст.*

Ман инсоф мекунам ва бояд дигар суҳаншиносон ҳам иқрор кунанд, (ки) дар ин муҳаммас мисраъҳои Камол аз мисраъҳои ман ба забони оммаи халқи тоҷик наздиктар аст, ҳар тоҷик ҳарчанд бесавод бошад ҳам, ин мисраъҳои Камолро бе ҳеч фикр мефаҳмад, аммо маҷбур мешавад, ки «олами имкон» ва «мултамас» барин калимаҳои маро аз ягон кас пурсад. Агар Камол бо ин мисраъҳои худ эронӣ ҳам мебуд, мо ӯро аз худ мешумурдем, чӣ ҷои он ки ӯ хучандӣ бошад. Имзо (С.Айнӣ)» [1, 191-196].

Дар ин ҷузъи нома, тавре маълум мешавад устод Айнӣ ба содабаёнии забони шеъри Камол ишораи равшане кардааст.

Аз номаи дигари устод Айнӣ, кидар таърихи 23/VII-49 ба Ҷалол Иқромӣ навиштааст, бармеояд, ки устод дар синни 15-16-солагии дар баробари дигар шоирон ба шеъри Камоли Хучандӣ низ тавачҷӯҳи беандоза доштааст:

«Ман дар айёми ҷавонии худ (15-16-солагиам) 5 байти як ғазали Соибро муҳаммас карда будам, ки ҳамин рӯзҳо дубора кор кардам ва инчунин аз як ғазали Ҳофиз 4 байтро ва аз як ғазали Камоли Хучандӣ 4 байтро интиҳоб карда муҳаммас намудам. Инҳоро барои ин тайёр кардам, ки хонандагон дар вақти классикҳои ҳамин байтҳоро хонанд ҳам, мешавад» [4].

Аз мактубҳои маълум мешавад, ки аз устод Айнӣ дар хусуси мушаххас кардани чехраи таҳминии классикҳо, аз ҷумла Рӯдакӣ, Абӯалӣ Сино, Носири Хусрав ва Камоли Хучандӣ барои ёри ва маслиҳат ба ӯ муроҷиат мекардаанд ва хоҳиш мекардаанд, ки тасаввуроти худро дар бораи классикҳои номбаршуда тариқи нома маълум намояд. Бовар доранд, ки бе ёрии ӯ иҷрои ин кор ғайриимкон аст. Ҷумлаҳои дар номаи 11 октябри соли 1940 навиштаи Миршакар ба устод Айнӣ тасдиқи ин гуфтаҳо:

«Союзи нависандагони Тоҷикистон аз комиссияи ҳукумати оид ба гузаронидани Декодаи санъати халқи тоҷик, талаб кард, ки барои Декода расми (портрети) классикҳои адабиёти тоҷик, Рӯдакӣ, Абӯалӣ Сино, Носири Хусрав ва Камоли Хучандӣ тайёр карда шавад. Комиссияи ҳукумати ва идораи санъат розӣ шуда ба кори илмӣ сар кардани ҳастанд. Вале барои ин роҳбарии ҷиддӣ лозим аст. Дирӯз дар ин бора ба рафиқ Дехотӣ муроҷиат кардам, он кас оромона гуфт ки: – Ба ғайр аз домолло дигар ҳеч кас аз уҳдаи ин кори масъул намебарояд, маслиҳати домоллоро гирифта даркор аст!...»

Устод Айнӣ дар таърихи 21-уми октябри ҳамон сол ба Миршакар ҷавоб навиштааст:

«Рафиқ Миршакар!

Бо мактуби 11 уктабриатон ба ман як хидматеро ҳавола кардед, ки барои адо кардани он ё фолбин шудан даркор аст, ё «хоҷаи хоббин», ман ҳам дар иҷрои як қисми он «хоббин» мешавам.

Ман ҳар вақт ки як классикро бисёртар хонам қиёфаи ӯ ба як шакли муайян дар ҳаёлам тасвир меёфт. Чунончи дар бачагии худ чанд гоҳ ман ба хондани Абдурахмони Ҷомӣ дода шудам. Шакли ӯ дар ҳаёлам як одами баландқомати камриши қоқи хоксор, ки либосҳои сода дорад чилвагар шуд.

Вақте ки баъзе навиштаҷоти замони ӯро дидам, ин шакли ҳаёлиам аз ҳақиқат бисёр дур нарафт. Ин шакл гоҳ дар хобам ҳам намоён мегардид.

Ман гумон мекунам бояд ин шакл аз таъсири гуфтаҳои ӯ пайдо шуда бошад, ки аз оҳанги суҳанаш ва мазмуни он, чизе ба ман пайдо шуда бошад. Дар ҳар ҳол ин аз як ҳаёли хушк, ё хоби маҳзе чизи дигаре набуд» [2, 1].

Устод Айни дар ҳамин нома дар бораи симои зоҳирии Камоли Хучандӣ ва либоси ӯ низ андешаронӣ намудааст. Маълум мешавад, ки Устод Айни ба шахсият ва эҷодиёти шайх Камол дилбастагии хосе доштааст:

«Барои Камоли Хучандӣ бисёр дур намеравем. Шакли ӯро агар ба шакли Ҳаким Карим наздиктар кашетон, аз ҳақиқат бисёр дур намешавад. Лекин бояд ӯ як риши миёна (на калон, на хурд) мошу биринҷ дошта бошад, чуссааш баробари Ҳаким Карим шавад кифоя аст....

Шакли Камоли Хучандӣ бояд чунонки ман тасвир кардам шавад, лекин саллааш хурди чапу рост, либоси зеринаш (аз рӯи курта) қабо, яъне як либоси тангтаре, ки пешаш бо тикаҳои лундаи ресмонибасташуда бошад. Либоси рӯяш ҳам бояд тангтар, аммо сода ва якранг бошад, агар рангаш чормағзӣ бошад, боз ҳам беҳтар аст, чунки дар ҳаёли ман ҳамин тарз мегузарад.

Баъд аз тайёр шудани заминаҳои расм, як бор ба ман фиристонед ҳам мешавад, зеро мумкин аст, ки боз баъзе фикрҳои илова кардан лозим шуда монад.

Бо саломии рафиқона: Айни

21/Х-40, Самарқанд» [2, 4; 7, 13].

Ҳамин тавр, саҳми устод Айни дар таҳқиқи баррасӣ ва шиносондани нуқтаҳои муҳими марбут ба зиндагинома, осор ва хоса забони ноби ашъори Камоли Хучандӣ ба хонандаи тоҷик чашмгир аст. Бинобар ин, устод Айни нахустин муҳаққиқест, дар Тоҷикистон дар роҳи шиноخت, таҳлил ва таҳқиқи рӯзгору осори Камоли Хучандӣ гуфтааст.

КИТОБНОМА

1. Айни К. Бист гуфтор аз маънавият. / К. Айни. – Душанбе: Адиб, 2004. – 237 саҳ.
2. Айни С. Нома ба Мирсаид Миршакар. / С. Айни // Бойгонии ИЗА. 21/Х-1940.
3. Айни С. Нома ба Мирзо Турсунзода. / С. Айни // Таҳияи Парвиз Турсунзода. Аз осорхонаи Мирзо Турсунзода. 14/IV-49.
4. Айни С. Нома ба Ҷалол Иқромӣ. / С. Айни // Бойгонии устод Садриддин Айни. 23/VII-49.
5. Айни С. Мунтахаби асарҳои илмӣ. Ҷилди дувум. / С. Айни. – Душанбе: Дониш, 2008, 312 саҳ.
6. Айни С. Намунаи адабиёти тоҷик / С. Айни // Ба кӯшиши дуктур Алӣ Равоқӣ. – Техрон, 1385. – 372 саҳ.
7. Айни С. ва Айни К. Аз мактубҳои С. Айни ба адибони тоҷик / С. Айни ва К. Айни // Шарқи сурх, 1957, №4. – С. 12-13.
8. Набизода А. / Шайх Камоли Хучандӣ аз назари Садриддин Айни / А. Набизода // Мақолоти маҷмӯи бузургдошти Камоли Хучандӣ. – Табрез: 7-4 озармоҳ, 1375 (24-27 ноябри 1996). – С. 378-386.
9. Намунаҳои адабиёти тоҷик. Тартибдиҳандагон: Х. Мирзозода, Ҷ. Суҳайлӣ, Ҷалол Иқромӣ, Лутфуллоева Кибриё, Бузургзода. – Сталинобод: Нашрдавтоҷ, 1940. – 603 саҳ.

УСТОД АЙНИ НАХУСТИН КАМОЛШИНОСИ ТОҶИК

Дар мақола асосан андешаҳои устод Айни дар бораи Камоли Хучандӣ баррасӣ шудаанд. Устод Айни нафаре мебошад, ки аввалин бор дар бораи Камол дар «Намунаи адабиёти тоҷик» маълумот додааст. Андешаҳои устод Айни дар бораи Камол натавонанд дар мақолаҳои инчунин дар номаҳои ӯ ба дигар адибон баён шудааст.

Устод Айни дар навиштаҳои дар хусуси дар қуҷо тарбия ёфтани шоир, таҳсил кардани ӯ, сафарҳои, маҳорати шоирӣ ва ғайра сухан гуфтааст. Аз навиштаҳои устод Айни бармеояд, ки ӯ газалҳои Камолро натавонанд дӯст медошт, балки ҳатто ӯро чун шиори дӯстдоштаи худ қарор дода будааст. Ҳамчунин дар хусуси мушаххас кардани шакли тахминии классикҳо барои маслиҳат ба устод Айни муроҷиат мекардаанд ва ӯ ба воситаи нома ба онҳо маслиҳат медодааст. Яке аз онҳо Камоли Хучандӣ мебошад, ки устод Айни дар хусуси шакли симо ва либоси ӯ тасаввуроти худро баён доштааст.

Вожаҳои калидӣ: Камоли Хучандӣ, адабиёти классикии тоҷик, устод Айни, маҳорати шоирӣ, назм.

САДРИДДИН АЙНИ - ПЕРВЫЙ ТАДЖИКСКИЙ ЭКСПЕРТ ПО КАМОЛУ ХУДЖАНДИ

Статья посвящена высказываниям Садриддина Айни о Камоле Худжанди, в частности рассматриваются статьи и письма Айни к другим писателям, в которых обсуждаются различные вопросы касательно Камола Худжанди. Айни является одним из первых библиографов, который в своей работе «Образец таджикской литературы» приводит информацию о Камоле Худжанди. Письма и статьи Садриддина Айни показывают его трепетное отношение к произведениям Камола Худжанди, двуступишия которогонеоднократно становились своего рода жизненным девизом для Айни. Содержание писем и статей Садриддина Айни, посвященных жизни и деятельности Камола Худжанди, говорят о его увлеченности деятельностью и творчеством поэта – классика.

Ключевые слова: Камол Худжанди, таджикская классическая литература, уstad Айни, поэтические навыки, поэзия.

SADRIDDIN AINI - THE FIRST TAJIK EXPERT ON KAMOL KHUJANDI

The article is devoted to the statements of Sadrididdin Aini about Kamol Khujandi, in particular, articles and letters from Aini to other writers are discussed, which contain various issues regarding Kamol Khujandi. Aini is one of the first bibliographers who provides information on Kamol Khujandi in his work "Sample ofTajik Literature". The letters and articles of Sadrididdin Aini show his reverentattitude to the works of Kamol Khujandi, whose couplets have repeatedly become akind of motto for Aini. The contents of the letters and articles of Sadrididdin Aini, devoted to the life and work of Kamol Khujandi, speak of his passion for theactivities and work of the poet.

Keywords: Kamol Khujandi, Tajik classical literature, Ustad Aini, poetic skills, poetry.

Маълумот дар боран муаллиф: Усмонова Гулбахор – унвонҷӯи Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдулло Рӯдакии АМИТ. Тел.: (+992) 918735388. E-mail: usmonova@inbox.ru

Сведения об авторе: Усманова Гулбахор – соискатель Института языка и литературы им. Абуабдулло Рудаки АНРТ. Тел.: (+992) 918735388. E-mail: usmonova@inbox.ru

About the author: Usmonova Gulbahor– is a competitor of the Institute of Language and Literature named after Abuabdullo Rudaki of the Academy of Sciences of the Republic of Tajikistan. Tel.: (+992) 918735388. E-mail: usmonova@inbox.ru